

Czigány Dezső (1883-1937)

Önarckép, 1909.

Olaj, vászon, kartonon, 52x39 cm
Jelzve jobbra fent: Czigány

Kiállítva:

• „Új Képek”, 1909. december – 1910. január, Budapest, Könyves Kálmán Szalon, Katalógus: 7.

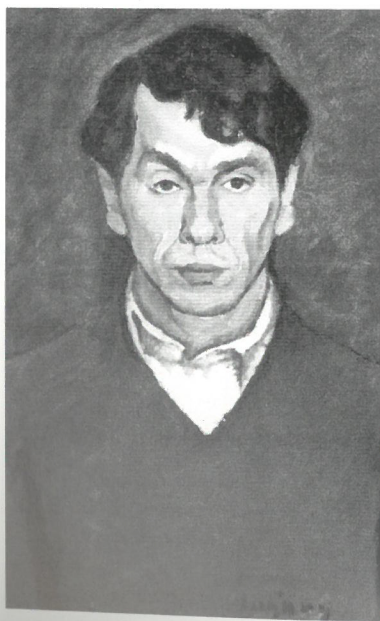
Feltehetően kiállítva:

• „Új Magyar Festők”, 1909. május – július, Vándorkiállítás: Kolozsvár, Nagyvárad, Arad, (Katalógus nélkül)

Proveniencia:

• Egykor Rippl-Rónai Ödön gyűjteményében.

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

Czigány Dezső: Önarckép, 1909.
Olaj, vászon, 58x40 cm

Czigány Dezső – Erdély – Budapest

Bölöni György 1909. nyarán Nagyvárad–Kolozsvár–Arad útvonalon vándorkiállítást szervezett a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Körének legmodernebb európai irányzatokkal kísérletező fiataljai, valamint Rippl-Rónai és Gulácsy műveiből. Az akkori Magyarország jelentős kultúrközpontjaiban bemutatott festmények, az eladások csekély számától függetlenül is komoly erkölcsi sikert arattak. E kiállítás-sorozaton a Kernstok Károly által vezetett későbbi Nyolcak alkotásai szerepeltek leghangsúlyosabban. 1909–1910 fordulóján a Könyves Kálmán Szalonban rendezett „Új Képek” című kiállításon már kizárólag e csoportosulás – a francia fauve-ok festészetével kacérkodó fiatal tehetségek – legújabb műveivel ismerkedhetett meg a budapesti közönség. Czigány Dezső több, azóta híressé vált festménye között egy önarcképét is kiállította ekkor. A festmény több mint 90 év lappangás után, a közelmúltban bukkant fel ismét Aradon.

A Mű-Terem Galéria által itt bemutatott *Önarckép* pontosan megfelel a korabeli kritikákban olvasható leírásnak. Hátoldalán látható a Könyves Kálmán Szalon által 1909. februárja és decembere között használt kiállítási etikett.

A festmény aradi származása azt a feltételezést vonja maga után, hogy a Bölöni György által szervezett vándorkiállításon már szerepelt a mű, s csupán a budapesti tárlat zárultával jutott vissza erdélyi tulajdonosához.

A „zöldhajú szörnyeteg” a kritikák tükrében

A konzervatív szemléletű Kézdi Kovács László 1909. szilveszterének napján megjelent kritikájában a következőket olvashatjuk: „Hogy Kernstok Károlyon sajnálkozunk-e inkább, aki ennyire lefejlődött, Czigány Dezsőt dicsérjük-e, aki el tudta érni azt, hogy egy kiállítási bohózat legszárazabb szereplője legyen!? Ambátor ő is zöld haját festett önönmagának az önarcképén, és olyan két genie-dudort a szemei fölé, mint két messinai citrom, ...”

Az „Új Képek” tárlaton bemutatott művek közül, Kézdi Kovács az általa legkirívóbbnak ítélt Czigány-önarcképpel kezdte alpári indulatoktól fűtött „elemzését”. Bölöni György pár héttel későbbi, Czigányról írott első, nagyobb lélegzetű tanulmányában a festmény sikeréről számolt be, megjegyezve, hogy az „...most egy igazi polgári családnál függ a falon.” Bálint Aladár ugyanekkor Czigány „eleven temperamentumának” megnyilvánulását látta a portréban. Lengyel Géza pedig a Nyugat hasábjain méltatta avatottan művészetét: „Az egyszerű, vagy rafinált, a brutális, vagy akár az ízléses utánzásnak is magasan fölötte áll azonban piketúrája. Ez nem másolás, de mégis hű. Logikus. Emberi. Zöld haj nincs a természetben, az az önarckép azonban, amelyet a zöld haj jellemz, az emberi, a festői látás logikus következménye, ...”.

Czigány Dezső 1909-es önarcképei és analógiái

Az itt bemutatott *Önarcképen* együttesen jelentkeznek a francia „vada” szemléletének hatása, ám Czigány láthatóan nem akarta szolgálai módon felhasználni az ebből leszűrte tanulságokat. Ady Endre által is dicséret lélekábrázoló képessége nem engedte, hogy semleges festői tárgyként kezelje önmagát. Szuggesztív hatású portréja kegyetlen önvizsgálat eredménye, melynek során saját lelkének mélységeit próbálta mind behatóbban feltérképezni és megjeleníteni. Fauve-os színkezelésű és mesterséges világítási hatásokkal kísérletező műve nemcsak egyike a legremekőbb önarcképeinek, de mind művészettörténeti jelentőségét tekintve, mind pedig kvalitására nézve, egész életművének kiemelkedő jelentőségű alkotása.

Czigány 1909-ben még egy, általunk ismert önportrét festett, mely Rippl-Rónai Ödön gyűjteményéből került a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum tulajdonába.

A méretében hasonló, de tágabb kivágatú festményen Czigány önmagát az előbbi-től eltérő módon, tőle szokatlan távolságtartással ábrázolta. Mindkét önarckép legközelebbi analógiáit azokban a szintén 1909-ben született festményekben találjuk meg, melyek a művész édesanyját és feleségét ábrázolják. Ezek egyikét a múlt év őszén mutatta be a Mű-Terem Galéria.

Rum Attila

